

Hinno Mitja

**SUOMALAISEN TILINPÄÄTÖKSEN JA IFRS-TILINPÄÄTÖKSEN EROAVAIUUDET
OMAN PÄÄOMAN ESITTÄMISESSÄ**

Kandidaatintutkielma

Kauppätieteet

5/2020

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	IFRS.....	7
2.1	Mikä on IFRS?	7
2.2	Tarkoitus.....	7
2.3	Suomalainen tilinpäätöskäytäntö ja kirjanpitolaki.....	8
2.4	Suomalaista kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöä ohjaavat yleiset periaatteet	9
2.5	IFRS-tilinpäätöksen erot suomalaiseen tilinpäätökseen verrattuna....	10
3	OMA PÄÄOMA.....	13
3.1	Yleistä.....	13
3.2	Oma pääoma- tase-erän sisältö suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaan.....	13
3.2.1	Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma.....	15
3.2.2	Ylikurssirahasto	15
3.2.3	Arvonkorotusrahasto.....	16
3.2.4	Muut rahastot.....	16
3.2.5	Edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio)...	18
3.3	IFRS-normiston mukainen oma pääoma.....	18
4	OMAN PÄÄOMAN ERIEN VERTAILU	21
4.1	Samanlaiset ja samankaltaiset oman pääoman erät	21
4.2	Toisistaan eroavat oman pääoman erät.....	22
4.3	Täysin uudet erät.....	23
5	YHTEENVETO	26
5	LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Länsimaisten yritysten toiminnan kansainvälistyessä ja laajentuessa oman maan rajojen ulkopuolelle toisen maailmansodan jälkeen, osa yrityksistä siirtyi hankkimaan raaka-aineita taloudellisesti heikosti kehittyneistä maista. Tämän uudenlaisen toimintamallin seurauksena syntyi tarve kehittää kansainvälisiä standardeja säätelemään tilinpäätösinformaation tuottamista ja esittämistä. Tilintarkastajia edustavat organisaatiot yhdeksästä eri maasta (USA, UK, Australia, Kanada, Saksa, Ranska, Alankomaat, Japani ja Meksiko) perustivat International Accounting Standards Committee'n (IASC) vuonna 1973. Tämä uusi organisaatio alkoi julkaista IAS-standardeja (International Accounting Standards).

International Organisation of Securities Commissions (IOSCO) päätyi 1980-luvulla arvioimaan julkaistujen IAS-standardien kelpoisuutta sovellettavaksi maailman pörseissä. IOSCO:n vaatimuksesta kehitettiin myös eri standardeja koskeva viitekehys vuonna 1989. IASC:n aikakausi päättyi vuonna 2000, kun organisaatorakennetta muokattiin sääntelytyön tehostamiseksi ja hallinnon lujittamiseksi. IASC:n tilalle syntyi IFRS Foundation, jonka alaisuudessa tilinpäätössääntelyä kehittää IASB, International Accounting Standards Board. (Haaramo, Palmuaro, & Peill, 2005.)

Financial Accounting Standards Board (FASB) vastaa Yhdysvalloissa kirjanpito- ja tilinpäätösstandardien kehittelystä julkisille ja yksityisille yrityksille sekä voittoa tavoittelemattomille yhdistyksille. Vuonna 2002 FASB ja IASB allekirjoittivat yhteisymmärryksessä pöytäkirjan tavoitteenaan kehittää yhteistyössä maailmanlaajuisia kirjanpito- ja tilinpäätösstandardeja sekä tuoda Yhdysvaltain U.S GAAP-standardeja ja IFRS-standardeja lähemmäksi toisiaan eliminoimalla kahden eri järjestelmän välisiä eroavaisuuksia. Organisaatioiden yhteinen projekti on vaikuttanut ja vaikuttaa jatkossakin sekä IFRS-standardien että Yhdysvaltojen kirjanpito- ja tilinpäätösstandardien kehitykseen. (James, 2011.)

Globalisaation ja yli rajojen tapahtuvan yritysrahoituksen lisääntyessä pääomamarkkinat ovat yhä enemmän riippuvaisia toisistaan. Tästä johtuen maailmassa on yhä suurempi tarve kansainvälisesti hyväksytyjen kirjanpito- ja

tilinpäätösstandardien kehittelylle. IFRS-standardit ja IASB keskittyvätkin kolmeen pääkohtaan: IFRS-standardien hyväksymiseen ja toimeenpanoon kansallisiksi tilinpäätössäädeksi, sen vaikutukseen kansallisiin sääntelyelimiin sekä standardien vapaaehtoisen käyttöönottoon kannustamiseen. Esimerkiksi 2000-luvun myötä suuret sveitsiläiset konsernit, kuten Nestlé, Roche ja Novartis siirtyivät käyttämään IFRS-standardeja konsernitilinpäätöksessään. Yksi IFRS-järjestelmän suurista eduista onkin sen tarjoama parantunut läpinäkyvyys kansainvälistä rahoitusta hyödyntävälle yritykselle. (Tóth & Darabos, 2016.)

Jotta tilinpäätösinformaatio olisi mahdollisimman hyödyllistä, sen on oltava laadukasta. Useat erilaiset sidosryhmät hyödyntävät päivittäin tilinpäätösinformaatiota taloudellisessa päätöksenteossa, joten tilinpäätöstä laatiessa sen laadusta ei voi tinkiä. Tilinpäätöksen tehtävänä on tukea tehokkaasti päätöksiä, joita tilinpäätöksen käyttäjät tekevät. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että yritysten markkina-arvot, joiden perusteella päätöksiä tehdään, heijastavat todellista arvoa mahdollisimman tarkasti. Informaation on siis oltava ajankohtaista ja puolueetonta, jotta siitä on hyötyä esimerkiksi pääomamarkkinoiden eri osapuolille. Tämä on yksi syy sille, että IASB ja sen edeltäjä IASC ovatkin kehittäneet kirjanpito- ja tilinpäätösstandardien järjestelmän, jotka vaativat yrityksiä raportoimaan laadukkaasti, läpinäkyvästi ja vertailukelpoisesti. (Paglietti, 2010.)

Euroopan Unioni linjasi vuoden 2005 joulukuussa, että unionin alueella listattujen pörssiyritysten tulee tehdä tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti. Kyseinen uudistus oli yksi suurimmista taloudellisen informaation jakamisen historiassa. Muutos vaikutti unionin säädösten lisäksi myös kansallisiin säädöksiin merkittävästi. (Aharony, Barniv, & Falk, 2010.) Useille eurooppalaisille yrityksille muutos IFRS-standardeihin oli merkittävä, sillä vaikka IFRS-standardit ja kansalliset normistot olivat lähentyneet toisiaan, niissä oli ja on edelleen eroavaisuuksia, jotka vaikuttavat tuloslaskelman ja taseen eriin. Merkittävin eroavaisuus IFRS-standardeissa kansallisiin järjestelmiin verrattuna on IFRS-standardien erilaiset arvostusperiaatteet. Esimerkiksi rahoitusinstrumentit ja johdannaiset arvostetaan IFRS:n mukaan käypään arvoon eli markkina-arvon mukaisesti. (Barth, Landsman, Young, & Zhuang, 2014.)

Erilaiset tilinpäätösperiaatteet ja arvostusmallit johtavat siihen, että tietyt taseen erät IFRS-taseessa ja suomalaisen tilinpäätösmallin mukaan laaditussa taseessa voivat esittää huomattavasti toisistaan eroavia summia. Sama koskee luonnollisesti myös tuloslaskelmaa. Koko IFRS-taseen ja suomalaisen tilinpäätösmallin mukaisesti laaditun taseen vertailu olisi liian laaja-alainen tähän tutkielmaan, joten tässä tutkielmassa keskitytään kummankin taseen omaan pääomaan ja näiden tase-erien eroavaisuuksiin. Tästä syntyy tutkielman tutkimuskysymys:

Miten IFRS-taseen oman pääoman esittäminen eroaa suomalaisesta tavasta?

Yhtiömuodoista tutkielma on rajattu käsittelemään osakeyhtiöiden taseiden eroja. Tutkielman tutkimusongelma ja -kysymys perustuvat siis näihin eroihin oman pääoman esittämisessä eri normistojen alla. Tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii kirjallisuuskatsaus.

Tutkielma lähtee liikkeelle luvusta 2, jossa esitellään lyhyesti IFRS-standardeja sekä järjestelmän tarkoitusta. Esittelyssä ei pureuduta yksittäisiin standardeihin, vaan käydään pikemminkin läpi IFRS-järjestelmää kokonaisuutena sekä kerrotaan, miten IFRS-normisto vaikuttaa suomalaiseen kirjanpitovelvolliseen tietyissä tilanteissa. Kun IFRS-standardien yleinen esittely on käyty läpi, siirrytään suomalaisen tilinpäätöskäytännön ja kirjanpitolain tarkasteluun. Tässä osiossa esitellään lyhyesti suomalaista tilinpäätöskäytäntöä, kirjanpitolainsäädännön perustaa sekä meno-tulo-teoriaa. Osiossa mainitaan myös kirjanpitovelvollista ohjaavat yleiset kirjanpitoperiaatteet, joihin perehdytään tarkemmin seuraavassa kappaleessa. Suomalaisen tilinpäätöskäytännön, kirjanpitolain ja yleisten kirjanpitoperiaatteiden ajatuksena on luoda yleiskuva suomalaisesta kirjanpito- ja tilinpäätösmallista kahden eri normiston vertailua varten. Tutkielman toinen luku päättyy IFRS-standardien ja suomalaisen normiston vertailuun hyvin yleisellä tasolla. Kolmannessa luvussa pureudutaan omaan pääomaan ja sen sisältöön. Omasta pääomasta käydään läpi yleisellä tasolla mitä oma pääoma on ja mikä merkitys omalla pääomalla on yritykselle. Oman pääoman yleisen esittelyn jälkeen esitellään omaa pääomaa kummankin tilinpäätöskäytännön näkökulmasta. Tässä kohdassa törmätään myös tutkielmaa koskevaan haasteeseen. Kolmas luku toimii alustana neljännelle luvulle, jossa varsinainen vertailu tapahtuu. Tutkielman neljännessä luvussa keskitytään

kummankin normiston oman pääoman erien vertailuun IFRS-esimerkkitaseiden pohjalta. Luvussa verrataan siis suomalaisen kirjanpitoasetuksen sisältämää tasekaavaa ja esimerkkitaseita. Neljäs luku sisältää kolme eri alalukua, joissa esitellään IFRS-taseen sisältämät samankaltaiset, erilaiset ja täysin eroavat oman pääoman erät. Erojen esittämisen lisäksi tutkielmassa pyritään myös lyhyesti selittämään, miksi tai miten eroavaisuus syntyy. Luku pyrkii antamaan konkreettisen ja selkeän kuvan oman pääoman erien esittämisen eroavaisuuksista. Tutkielma päättyy johtopäätöksiin, jossa käydään läpi tutkielman tuloksia. Lisäksi luvussa käsitellään tutkielmaa koskevia rajoituksia ja haasteita sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 IFRS

2.1 Mikä on IFRS?

IFRS eli International Financial Reporting Standards on kansainvälinen tilinpäätösstandardi yritysten tilinpäätöstietojen julkaisuun. IFRS-standardien tarkoituksena on tarjota sijoittajille vertailukelpoista informaatiota aikaisempien, hyvin moninaisten käytäntöjen sijaan. Jokaisen maan kirjanpitolainsäädäntö ja kirjanpitokäytännöt mahdollistavat yritysten tilinpäätösinformaation esittämisen eri tavoin, joten IFRS-standardin tavoitteena on yhtenäistää tilinpäätösinformaatiota niin, että se tarjoaisi mahdollisimman vertailukelpoista informaatiota eri käytännöistä riippumatta. Suomessa kirjanpilolaki (KPL) määrää kansainvälisten tilinpäätösstandardien pakollisesta soveltamisesta seuraavasti: ”Kirjanpitovelvollisen, jonka liikkeeseen laskemat arvopaperit on otettu kaupankäynnin kohteeksi Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa säännellyllä markkinalla, tulee laatia konsernitilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen.” (KPL 7a:2 §). Lisäksi Kirjanpilolaki sallii myös kansainvälisten tilinpäätösstandardien vapaaehtoisen soveltamisen, jos kirjanpitovelvollisen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto tarkastetaan tilintarkastuslain mukaisesti (KPL 7a:3 §). Kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltaminen tilinpäätösinformaation tuottamisessa voi muuttaa tilinpäätöksen lukuja suomalaisen kirjanpitokäytännön mukaisesti laadittuun tilinpäätökseen verrattuna, joten tilinpäätösinformaatiota tulkitessa on hyvä kiinnittää huomiota tilinpäätöksessä sovellettuihin lakeihin ja käytäntöihin.

2.2 Tarkoitus

Nykyisen mallisessa globaalissa maailmantaloudessa yritykset toimivat useissa eri maissa ja monilla eri mantereilla. Kuten jo aikaisemmin mainittu, jokaisen maan kirjanpitolainsäädäntö ja kirjanpitokäytännöt mahdollistavat yritysten tilinpäätösinformaation esittämisen eri tavoin. Täten eri käytäntöjen ja standardien mukaan tehty tilinpäätös ei välttämättä tarjoa hyvää, vertailukelpoista informaatiota. IFRS-standardien tarkoitus on siis yhtenäistää ja harmonisoida eri maiden tilinpäätöskäytännöistä yksi kansainvälinen malli, jota noudattamalla tilinpäätökset

esittävät oikean ja riittävän kuvan sekä ovat keskenään vertailukelpoisia, vaikka yritykset harjoittavat liiketoimintaa eri maissa. Kallunki, Lantto ja Sahlström (2008) esittävät, että IFRS-tilinpäätöksen tehtävänä on palvella ensisijaisesti kansainvälistä sijoittajaa. IFRS-tilinpäätös pyrkii siis helpottamaan sijoittajan analyysityötä tarjoamalla vertailukelpoisen tilinpäätöksen, johon eri maiden kansallisten normistojen erot eivät enää vaikuta. IFRS Foundation organisaationa määrittelee kolme eri tavoitetta: läpinäkyvyys, vastuullisuus sekä tehokkuus. Läpinäkyvyydellä tarkoitetaan luotavan informaation vertailukelpoisuutta ja laatua sekä näiden ominaisuuksien jatkuvaa kehittämistä. Vertailukelpoinen ja laadukas tilinpäätösinformaatio auttaa sijoittajia ja muita markkinaosapuolia tekemään päätöksiä. IFRS-standardit parantavat vastuullisuutta pienentämällä informaation epäsymmetrisyyttä pääoman sijoittajien ja pääomaa käyttävien osapuolten välillä. Globaali normisto on myös hyvin merkittävä erilaisten talouselämää säätelevien elinten kannalta. IFRS-standardien hyödyntäminen tilinpäätösinformaation tuottamisessa auttaa sijoittajia tunnistamaan mahdollisuuksia ja riskejä. Sijoittajat pystyvät siis allokoimaan varojaan paremmin, joka johtaa taloudelliseen tehokkuuteen. (IFRS Foundation, 2017.)

2.3 Suomalainen tilinpäätöskäytäntö ja kirjanpitolaki

Suomessa kirjanpito on laissa säädetty kirjanpitolailla. Kirjanpitolaki on kuitenkin säädetty puitelaksi, joka ei anna tarkkaa ohjeistusta yksittäisiin kirjanpidon käytännön ongelmiin. Kirjanpidon käytännön ongelmien ratkaisemiseksi kirjanpitolakiin on säädetty joukko yleisperiaatteita, jotka sallivat useita erilaisia ratkaisumalleja kirjanpidon käytännön toteutuksessa ja sen soveltamisessa kirjanpitovelvollisen tilanteessa. Kirjanpitolain 1:3 §:n mukaan kirjanpitovelvollisen on noudatettava kaikissa kirjanpidon vaiheissa, tilikauden aikaisessa kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä hyvää kirjanpitoa. Hyvää kirjanpitoa ei ole erikseen määritelty laissa, mutta sen piirteitä löytyy useista eri lähteistä. Kirjanpitolainsäädäntö pohjautuu kirjanpitolakiin, kirjanpitoasetukseen (KPA) sekä asetukseen pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksissä esitettävistä tiedoista. Myös yhteisölaainsäädäntö, kuten esimerkiksi osakeyhtiölaki (OYL), esittää erinäisiä säännöksiä, jotka koskevat tilinpäätöksen laadintaa. Tämän lisäksi kirjanpito ja verotus ovat lainsäädännön pohjalta tietyiltä osin kytkeyty toisiinsa. (Ihantola & Leppänen, 2018.)

Suomalainen kirjanpitolainsäädäntö perustuu pitkälti meno-tulo-teoriaan, joka painottaa tuloslaskentaa ja hyödyntää tuloksen laskennassa meno tulon kohdalle -periaatetta. Tämän periaatteen mukaan tuloista vähennetään ne menot, joita on tarvittu näiden tulojen aikaansaamiseksi. Näiden menojen ja tulojen erotus on siten voittoa tai tappiota. Meno tulon kohdalle -periaate tarkoittaa siis käytännössä kirjanpidossa sitä, että menot jakautuvat kahteen osaan. Se osa menoista, joka on jo tuottanut kaikki tulonsa kyseisellä tilikaudella, kirjataan tuloslaskelmaan tilikaudelle kuuluvaksi menoksi eli kuluksi. Jäljelle jäävä osa menoista, joiden oletetaan vielä tuottavan tuloja tulevilla tilikausilla, aktivoidaan eli siirretään taseeseen ja sitä kautta seuraaville tilikausille. (Ihantola & Leppänen, 2018.)

2.4 Suomalaista kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöä ohjaavat yleiset periaatteet

Suomalaisessa kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännössä tunnetaan useita yleisiä periaatteita eli konventioita, joiden tehtävänä on ohjata kirjanpitovelvollista toimimaan hyvän kirjanpitotavan sekä kirjanpitolain mukaisesti. Kirjanpitolaki sisältää yleiset tilinpäätösperiaatteet seuraavassa muodossa: (KPL 3:3 §.)

1. oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta;
2. johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja -menetelmien soveltamisessa tilikaudesta toiseen;
3. huomion kiinnittäminen liiketapahtumien tosiasialliseen sisältöön eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon (*sisältöpainotteisuus*);
4. tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus;
5. tilinavauksen perustuminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen;
6. tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen huomioon ottaminen riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivästä (*suoriteperuste*);
7. kunkin hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostus; sekä

8. taseessa vastaaviin ja vastattaviin kuuluvien erien ja tuloslaskelmassa tuottojen ja kulujen esittäminen täydestä määrästäan niitä toisistaan vähentämättä, jollei yhdisteleminen ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi (*netottamiskielto*).

Edellä mainittujen periaatteiden lisäksi kirjanpitolaissa on nostettu esiin suomalaisittain tärkeä olennaisuuden periaate. Ihantolan ja Leppäsen (2018) mukaan olennaisuus periaatteena on ollut tärkeä osa suomalaista tilinpäätöskäytäntöä jo aiemminkin, mutta se on tullut osaksi lakia vasta vuoden 2015 kirjanpitolain uudistuksessa. Kirjanpilolaki määrittää olennaisuuden periaatteen seuraavasti:

”Tilinpäätöksessä esitettävä seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. Vaikka seikka olisi yksittäisenä epäolennainen, olennaisuuden arviointi tulee kohdistaa kokonaisuuteen, jos samankaltaisia seikkoja on useita.” (KPL 3:2a §).

2.5 IFRS-tilinpäätöksen erot suomalaiseen tilinpäätökseen verrattuna

Suomalainen kirjanpito- ja tilinpäätösnormisto sekä IFRS-normisto poikkeavat toisistaan rakenteeltaan ja laajuudeltaan huomattavasti. IFRS-normisto pohjautuu kolmeen eri osaan, jotka ovat Kallungin, Lanton ja Sahlströmin (2008) mukaan seuraavat:

1. Teoreettinen viitekehys, joka esittää tilinpäätökseen laatimista ja esittämistä koskevat yleiset periaatteet
2. Tilinpäätösstandardit
3. Tulkintaohjeet (IFRIC eli International Financial Reporting Interpretation Committee sekä SIC eli Standing Interpretations Committee)

Suomalainen kirjanpito- ja tilinpäätösnormisto perustuu moneen yksityiskohtaiseen laskentasäännökseen. Yleiset kirjanpitoa ja tilinpäätöstä käsittelevät pakottavat

säännökset Suomessa ovat osa kirjanpitolakia, kirjanpitoasetusta sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiä. Kauppa- ja teollisuusministeriön alla toimii kirjanpitolautakunta (KILA), jonka tehtävänä on antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta kirjanpitovelvollisen hakemuksen perusteella. Kirjanpitolautakunta antaa myös yleisiä neuvoja ja ohjeita siitä, kuinka kirjanpitolakia tulisi soveltaa ja siitä, kuinka käytännön kirjanpitoa pidetään hyvää kirjanpito tapaa noudattaen. Kirjanpitolautakunnalla on myös mahdollisuus myöntää poikkeuksia erikseen mainituista kirjanpitolain säännöksistä. Kirjanpitolautakuntaan kuuluu IFRS-jaosto, joka antaa lausuntoja kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta. Suomessa on lisäksi myös erityislainsäädäntöä, jonka tehtävänä on täydentää aikaisemmin mainittuja yleissäännöksiä. Tällaisia, esimerkiksi tilinpäätöstä koskevia määräyksiä on muun muassa osakeyhtiölaissa, osuuskuntalaissa, avoimista ja kommandiittiyhtiöistä annetussa laissa ja arvopaperimarkkina laissa. (Kallunki ym., 2008.)

International Accounting Standards Boardin (IASB) viitekehykseen kuuluvat IFRS-tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä käsittelevät yleiset periaatteet. Tämän viitekehyksen tarkoituksena on avustaa standardien laatijoita uusien ja olemassa olevien standardien kehittämisessä sekä tarjota ohjeita tilinpäätöksen laatijoille, käyttäjille ja muille sidosryhmille. Tilinpäätöksen yleiset periaatteet ovat erityisen hyödyllisiä tilanteessa, jossa esimerkiksi tilinpäätöksen laatijan on käytettävä omaa harkintaansa tilinpäätösinformaatiota laadittaessa. Viitekehyksen mukaisesti tilinpäätöksen tarkoitus on jakaa tietoa yrityksen taloudellisesta asemasta, liiketoiminnan tuloksesta sekä taloudellisen aseman muutoksesta. Tilinpäätöksen tarkoituksena on siis viitekehyksen mukaan erityisesti tarjota tietoa sellaisille käyttäjille, jotka hyödyntävät tilinpäätöstä ensisijaisena informaatiolähteenään. Viitekehyyksessä mainitaan kuitenkin myös, että informaatio, jota tilinpäätös tarjoaa, on tuotettu laajaa käyttäjäryhmää ja heidän taloudellista päätöksentekoaan ajatellen. IASB:n viitekehyyksessä kerrotaan tilinpäätösten erilaisista käyttäjäryhmistä sekä heidän tietotarpeistaan. Viitekehyksen mukaan sijoittajan informaation tarve on kuitenkin näistä tärkein ja sijoittajien tiedontarpeen täyttämisen katsotaan täyttävän hyvin myös muiden käyttäjien tarpeen. IFRS-tilinpäätös onkin siis laadittu etenkin sijoittajien tarpeita ja päätöksentekoa varten. (Kallunki ym., 2008.)

Suomalainen tilinpäätösnormisto ja tilinpäätös katsovat tilannetta hieman eri näkökulmasta kuin IFRS-standardisto ja IFRS-tilinpäätös. Suomessa tilinpäätöksen laatimisessa on keskitytty erityisesti verottajan ja velkojien tarpeiden huomioimiseen, ei niinkään sijoittajan näkökulmaan. IFRS-tilinpäätös on kehitetty osakemarkkinaperusteiseen rahoitusjärjestelmään, kun taas suomalainen normisto on enemmänkin suunniteltu toimimaan pankkikeskeisessä rahoitusjärjestelmässä. Suomalainen normisto on hiljalleen siirtynyt kohti kansainvälisiä käytäntöjä ja IFRS-normistoa 90-luvun jälkeen Euroopan yhteisöjen tilinpäätösdirektiivien synnyn myötä, mutta ero näiden kahden normiston välillä on edelleen huomattavissa. (Kallunki ym., 2008.)

3 OMA PÄÄOMA

3.1 Yleistä

Oma pääoma viittaa omistajien osuuteen yrityksestä, jolla ei ole takaisinmaksuvelvoitetta, toisin kuin vieraalla pääomalla. Oma pääoma koostuu yleensä vähintään yritykseen sijoitetuista varoista, mutta se voi myös sisältää esimerkiksi kertyneitä voittovaroja, joita ei ole jaettu voitonjakona omistajille. Oman pääoman tarkempi sisältö suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaisesti määritellään alaluvussa 3.2.

Edeltävän määritelmän lisäksi oman pääoman on esitetty olevan muun muassa osakeyhtiön varojen jakamisen perusta, osakeyhtiön riskipuskuri sekä vakavaraisuuden mittari. Yrityksen omistajien lisäksi myös useat yrityksen ulkopuoliset sidosryhmät ovat erityisen kiinnostuneita omasta pääomasta. Suomen osakeyhtiölain mukaan omasta pääomasta sekä sen muutoksista on tehtävä selvitykset tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Yritystutkimus (yhdistys) ym., 2017.)

Oma pääoma on monesta näkökulmasta yksi tärkeimmistä taseen eristä. Esimerkiksi osakeyhtiön omistajan näkökulmasta oman pääoman määrä yrityksen taseessa on tavoiteltava ominaisuus, sillä mahdollinen voitonjako tapahtuu juuri omasta pääomasta. Muun muassa osakeyhtiölaissa mahdollisuudet voiton jakamiseen tai pääoman palauttamiseen ovat tarkoin säädellyt. Osakeyhtiölaki sisältää määräyksiä oman pääoman säilyttämisestä sekä sen menettämisestä, kuten esimerkiksi saneerausvelvoite ja oman pääoman menettämisen rekisteröintivelvoite. (Leppiniemi, Leppiniemi, & Kaisanlahti, 2000.)

3.2 Oma pääoma- tase-erän sisältö suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaan

Kirjanpitoasetuksen 1 luku määrittelee suomalaisen tuloslaskelman ja taseen peruskaavat. Tuloslaskelmaa ja tasetta voidaan myös täydentää välisummilla ja niihin voidaan lisätä uusia eriä, jotka eivät sisälly kirjanpitoasetuksen mukaisiin

peruskaavoihin. Edellytyksenä näille toimille on kuitenkin se, että uusien erien lisääminen ei vaaranna kirjanpitolain oikean ja riittävän kuvan periaatetta. Tuloslaskelma ja tase on laadittava peruskaavoja yksityiskohtaisempina, mikäli se on tarpeen tuloslaskelman tai taseen erien selventämiseksi. (KPA 1:9 §.) Kirjanpitoasetuksen kuudennen pykälän mukaisesti taseen oman pääoman perussisältö on seuraavanlainen: (KPA 1:6 §).

OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

IV Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

Osakeyhtiön oma pääoma on myös osakeyhtiölain mukaan jaettava sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan. Osakeyhtiölain 8 luvun 1 pykälän mukaan sidottuun omaan pääomaan kuuluvat osakepääoma, kirjanpitolain mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto. Leppiniemen

ja Kaisanlahden (2018) mukaan uudelleenarvostusrahasto esiintyy kuitenkin vain IFRS-tilinpäätöksessä. Muut rahastot sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitot ovat vapaata omaa pääomaa. (OYL 8:1 §) Tämän jaottelun lisäksi Yritystutkimus (yhdistys) ym. (2017) esittää, että oikean ja riittävän kuvan antamiseksi myös erikseen jaettavissa olevan oman pääoman määrä olisi syytä tuoda esiin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

3.2.1 Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

Osakeyhtiössä osakepääoma esittää yritykseen sijoitetun rahamääräisen summan. Osakeyhtiön osakepääoma muodostuu siis yrityksen omistajien yritykseen sijoittamista summista. Osakepääomasta on erinäisiä säännöksiä osakeyhtiölaissa, jotka mahdollistavat muun muassa osakepääoman korottamisen tai alentamisen. (Ihantola & Leppänen, 2018.) 1.7.2019. lähtien yksityinen osakeyhtiö on ollut mahdollista perustaa myös ilman aikaisempaa 2500 euron vähimmäisosakepääoman vaatimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että nykyisellään osakepääoman suuruus yksityisen osakeyhtiön taseessa voi olla nolla. Julkiselle osakeyhtiölle osakepääoman vähimmäisvaatimus on kuitenkin 80000 euroa. (OYL 1:3 §.; HE 238/2018 vp.; EV 206/2018 vp.)

3.2.2 Ylikurssirahasto

Vanhan osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön oli mahdollista pitää taseessaan ylikurssirahastoa. Ihantolan ja Leppäsen (2018) mukaan tämä erä muodostui osakeyhtiön pääoman hankintaan liittyvistä muista kuin osakkeen nimellisarvoa vastaavista varoista.

Ylikurssirahastoa ei voi kuitenkaan enää nykyisen osakeyhtiölain mukaan kerryttää, ellei kerryttäminen perustu vanhan osakeyhtiölain nojalla tehtyyn päätökseen, jossa tietty erä oli määrätty kirjattavaksi ylikurssirahastoon. Ylikurssirahastoa on kuitenkin mahdollista käyttää osakepääoman korottamiseen. Ylikurssirahastoa on myös mahdollista alentaa noudattaen nykyisen osakeyhtiölain määräyksiä osakepääoman alentamisesta. (Lindfors, 2011.)

3.2.3 Arvonkorotusrahasto

Kirjanpitolaki mahdollistaa tiettyjen pysyvien vastaavien arvon korottamisen seuraavalla tavalla: ”Jos pysyviin vastaaviin kuuluvan maa- tai vesialueen tai sellaisen arvopaperin, joka ei ole 2 a §:ssä tarkoitettu rahoitusväline, todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi, saadaan taseeseen johdonmukaisuutta ja varovaisuutta noudattaen merkitä vielä poistamatta olevan hankintamenon lisäksi enintään todennäköisen luovutushinnan ja poistamatta olevan hankintamenon erotuksen suuruinen arvonkorotus.” (KPL 5:17 §).

Arvonkorotus ei kuitenkaan ole varsinainen liiketapahtuma, sillä siitä syntynyt tulo ei ole realisoitunut. Arvonkorotuksen tarkoitus onkin siis antaa informaatiota tiettyjen pitkäaikaisten omistusten arvosta. Arvonkorotus kuvaa siis toisin sanoen osakeyhtiön omistajien sijoituksen kehitystä esittämällä omistusaikana tapahtuneen arvonnousun määrän. Arvonkorotusrahasto on kirjattujen arvonkorotusten vastatili, joka siis esittää arvonkorotuksen vaikutukset yrityksen omassa pääomassa. (Ihantola & Leppänen, 2018.)

3.2.4 Muut rahastot

Sijoitetun vapaan pääoman rahasto eli SVOP-rahasto on taseen erä, joka sisältää sen osan osakkeiden merkintähinnasta, jota ei perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan merkitä osakepääomaan tai kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan. Myös muut oman pääoman sijoitukset, joita ei kirjata muihin rahastoihin, kirjataan SVOP-rahastoon. SVOP-rahastoon voidaan siis kirjata esimerkiksi omistajan vastikkeeton sijoitus yhtiöön. SVOP-rahastoon kirjataan myös se määrä, jolla osakepääomaa, ylikurssirahastoa tai vararahastoa alennetaan, ellei alennettua määrää käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.)

Vararahasto on vanhan osakeyhtiölain peruja oleva, muihin rahastoihin luokiteltava taseen erä. Ihantolan ja Leppäsen (2018) mukaan vararahasto muodostui yhtiökokouksen päätöksellä tai yhtiöjärjestyksen perusteella tuloksesta kirjatusta

eristä. Vararahastoa ei voi kuitenkaan enää nykyisen osakeyhtiölain mukaan perustaa tai olemassa olevaa vararahastoa kartuttaa. Vararahastosta on mahdollista tehdä siirtoja osakepääomaan maksuttomana osakepääoman korotuksena. Lisäksi vararahastoa voi myös alentaa kuten osakepääomaa, jolloin se siirtyy osaksi vapaata omaa pääomaa. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.)

Osakeyhtiölaissa säädettyjen sidotun oman pääoman rahastojen lisäksi yhtiöjärjestykseen otettavalla määräyksellä tai yhtiökokouksen päätöksellä osakeyhtiömuotoinen kirjanpitovelvollinen voi perustaa rahastoja. Näiden rahastojen nimet yleensä myös kuvaavat rahaston käyttötarkoitusta. Perustettuihin rahastoihin on mahdollista siirtää voittovaroja yhtiöjärjestyksen velvoittamana tai yhtiökokouksen päätöksellä. Tällaisia yhtiöjärjestyksen mukaisia rahastoja voivat olla esimerkiksi peruskorjausrahasto, käyttörahasto ja lahjoitusrahasto. Rahastoja perustettaessa yhtiöjärjestyksessä tai säännöissä tavallisesti määrätään rahaston käyttötarkoitus. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.)

Käyvän arvon rahasto on kohtalaisen harvinainen näky suomalaisissa tilinpäätöksissä. Kyseinen rahasto liittyy kirjanpitolain 5:2a:n esittämään mahdollisuuteen, jossa rahoitusvälineet voi arvostaa käypään arvoon sekä 5:2b:ssä sallittuun sijoituskiinteistön käyvän arvon arvostamiseen. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.) Mahdolliset käyvän arvon muutokset kirjataan joko tuotoksi tai kuluksi tuloslaskelmaan tai käyvän arvon rahastoon taseen omaan pääomaan. Kirjanpitolautakunta toteaa lausunnossaan (2016/1961), että kun em. kirjanpitolain säännös mahdollistaa johdannaisopimusten ja muiden rahoitusvälineiden arvostamisen käypään arvoon, tulee lautakunnan käsityksen mukaan tällaisessa tilanteessa noudattaa IFRS-standardeja niiden täydessä laajuudessaan. Täten kirjaamistapa riippuu siitä, soveltaako yritys tilinpäätöksessään IFRS-standardeja vai suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaista tilinpäätösmallia.

Muut rahastot- erä on samankaltainen verrattuna aikaisemmin mainittuun yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot- erään. Erona on vain se, että muu rahasto perustetaan yhtiökokouksen päätöksellä, ei yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Yhtiökokous voi osakeyhtiössä päättää kertyneiden voittovarojen siirrosta vapaassa omassa pääomassa esitettävään rahastoon. Muu rahasto on myös mahdollista nimetä

käyttötarkoitustaan vastaavaksi kuten yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot. Normaalisti muun rahaston käyttö tapahtuu yhtiökokouksen päätöksellä. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.)

3.2.5 Edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio)

Suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisen oman pääoman kaksi viimeistä erää ovat hyvinkin selkeästi nimettyjä ja itsensä selittäviä eriä. Nimensä mukaisesti edellisten tilikausien voitto (tappio) sisältää aikaisempien tilikausien kerryttämiä voittovaroja, mikäli sellaisia on, ja tilikauden voitto (tappio) sisältää päättyneen tilikauden voiton tai tappion. Leppiniemen ja Kaisanlahden (2018) mukaan voittovaroja voi myös olla rahastoissa tai osakepääomassa.

Näitä kahta erää voidaan myös kutsua nimillä edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) ja tilikauden ylijäämä (alijäämä). Nämä nimikkeet saattavat kuitenkin vastata paremmin esimerkiksi yhteisön tai säätiön toimintaa. Kummassakin erässä voitto lisää taseen mukaista omaa pääomaa, kun taas tappio pienentää sitä. Tilikauden tappiota ei voi esittää taseen vastaavien puolella, vaan se on esitettävä taseen vastattavien puolella, omassa pääomassa ja miinusmerkkisenä. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2018.)

3.3 IFRS-normiston mukainen oma pääoma

Tilinpäätökset, jotka laaditaan eri maiden normistoihin, niiden asetuksiin ja määräyksiin perustuen, eroavat toisistaan. Nämä eroavaisuudet johtuvat erilaisista sosiaalisista, taloudellisista ja lainsäädännöllisistä näkökulmista, joiden kautta taloudellisen informaation esittämistä tarkastellaan. Lisäksi kansallisia normeja säädettäessä on myös arvioitu tilinpäätöstä hyödyntävien osapuolien tarpeita, jotka saattavat paikoin erota toisistaan. IFRS-normiston viitekehyksessä esitetään, että tilinpäätösinformaatiota hyödynnetään, jotta voidaan tehdä taloudellisia päätöksiä esimerkiksi osakkeita ostaessa tai myyessä, yrityksen johdon taloudenhoidon arvioinnissa, yrityksen palkanmaksukyvyn arvioinnissa tai yrityksen ottamien luottojen arvioinnissa. Vuonna 2010 uudistetussa viitekehyksessä mainitaan, että tilinpäätösinformaation tavoitteena on tuottaa tietoa yhteisöstä potentiaalisten sijoittajien, lainanmyöntäjien ja muiden luottotajien taloudellisen päätöksenteon

tueksi. Määritelmä rajoittaa päätöksentekijät siis rahoituspäätöksiä tekeviksi. (Haaramo ym., 2005.)

Tilinpäätöksen esittäminen -standardi (IAS1) vaatii, että tilinpäätösinformaatio sisältää yrityksen taseen tilikauden lopussa, tilikauden voittoa tai tappiota tai muita laajan tuloksen eriä koskevan laskelman, laskelman oman pääoman muutoksista tilikauden aikana, tilikauden rahavirtalaskelman sekä liitetiedot. Tilinpäätöskokonaisuuteen tulee myös sisällyttää aikaisemman vertailukauden aloittava tase, mikäli tilinpäätöksen laatimisperiaatetta sovelletaan takautuvasti, tilinpäätökseen sisältyviin eriin tehdään takautuvia oikaisuja tai tilinpäätökseen sisältyvien erien luokittelua muutetaan. IAS 1 -standardin mukaan tilinpäätöksen on myös oltava selkeästi yksilöity ja erotettavissa muusta julkaistavan asiakirjan sisältävästä informaatiosta.

Taseinformaation osalta IAS 1 -standardi ei määritä pakollisia tilinpäätöskaavoja, kuten esimerkiksi suomalainen kirjanpitoasetus määrittää. Kyseinen standardi kuitenkin määrittelee sekä taseen että tuloslaskelman vähimmäiserittelyt. Näissä vähimmäiserissä suoraan omaan pääomaan liittyviä vaatimuksia on vain kaksi, omassa pääomassa esitettävä vähemmistön osuus sekä emoyhteisön omistajille kuuluva oma pääoma. (Haaramo ym., 2005.)

IFRS-standardiston mukaan pääomien luokitteluun vaikuttaa kaksi tekijää. Luokittelu rahoitusvelkoihin eli vieraaseen pääomaan ja omaan pääomaan on tehtävä rahoitusjärjestelyn tosiasiallisen sisällön perusteella. Tämä viittaa sisältöpainotteisuuteen, jota tilinpäätösinformaation tuottamisessa on noudatettava. Rahoitusinstrumentin luonne siis määrää jaottelun omaan tai vieraaseen pääomaan, ei niinkään instrumentin oikeudellinen muoto. Toisena luokitteluun vaikuttavana tekijänä ovat IAS 32:ssa esitellyt rahoitusvelkojen, rahoitusvarojen ja oman pääoman määritelmät. Instrumentin luokittelu tapahtuu siis silloin, kun se kirjataan ensimmäisen kerran kirjanpitoon. Tämän luokittelun on säilyttävä samana tulevissa tilinpäätöksissä, kunnes kyseinen pääoman erä kirjataan pois taseesta. Oman pääoman ehtoisten instrumenttien ja rahoitusvelkojen jaottelu perustuu oman pääoman ehtoisen instrumentin määritelmään. Mikäli instrumentti ei täytä tätä määritelmää, on kyseessä tällöin rahoitusvelka eli vieraan pääoman ehtoinen instrumentti. (Haaramo ym., 2005.)

IAS 32.16 määrittää ehdot, jotka instrumentin on täytettävä ollakseen omaa pääomaa. Tavoitteena on luokitella instrumentit mahdollisimman yhdenmukaisesti vertailukelpoisuuden varmistamiseksi. Ensimmäisen ehdon mukaan sopimus ei saa sisältää velvollisuutta luovuttaa käteis- tai muita varoja toiselle osapuolelle eikä velvollisuutta vaihtaa rahoitusvaroja tai -velkoja toisen osapuolen kanssa olosuhteissa, jotka ovat epäedullisia liikkeeseenlaskijalle. Toinen ehto käsittelee instrumentin toteuttamista tai sen mahdollista toteuttamista oman pääoman ehtoisena. Tällöin sen on oltava muu kuin johdannaissopimus, joka ei sisällä liikkeeseenlaskijan velvollisuutta luovuttaa muuttuvaa lukumäärää omia oman pääoman ehtoisia instrumenttejaan. Instrumentti voi kuitenkin olla johdannaissopimus, joka toteutetaan vaihtamalla kiinteä määrä raha- tai rahoitusvaroja kiinteään määrään oman pääoman ehtoisia instrumentteja. Edellä mainittujen ehtojen sisältö vastaa rahoitusvelan määritelmää käänteisesti. (Haaramo ym., 2005.)

Omasta pääomasta IAS 1 -standardi vaatii esittämään taseessa tai liitetiedoissa tiettyjä tietoja. Osakepääomasta on esitettävä enimmäisosakemäärä, liikkeeseenlaskettujen kokonaan tai osittain maksettujen osakkeiden lukumäärä, osakkeen nimellisarvo, tilikauden alun ja lopun osakemäärien välinen täsmäytyslaskelma, osakelajeja koskevat oikeudet, etuoikeudet ja rajoitukset, yrityksen hallussa olevat osakkeet, tytärtai osakkuusyriytysten hallussa olevat osakkeet sekä optioiden ja myyntisopimusten perusteella olevat merkittävissä olevat osakkeet. Oman pääoman erissä voi myös olla erinäisiä rahastoja. Näistä on esitettävä kuvaus jokaisen rahaston luonteesta ja käyttötarkoituksesta. (Haaramo ym., 2005.)

4 OMAN PÄÄOMAN ERIEN VERTAILU

Kuten aikaisemmin on jo mainittu, IFRS-normisto ei tarjoa samankaltaista valmista tasekaavaa kuin suomalainen kirjanpitonormisto. Taseessa on esitettävä IAS 1 -standardin vaatimat vähimmäistiedot ja niiden lisäksi myös muita eriä, otsikkoja ja välisummaa, mikäli se on tarpeellista kattavan käsityksen saamiseksi yhtiöstä ja sen taloudellisesta tilanteesta (Anttila ym., 2009). Jotta tutkielman olennaisin osa eli vertailu on mahdollista suorittaa, on oltava vertailtavia taseita, jotka ovat IFRS-normiston mukaisia. Tästä syystä tässä tutkielmassa vertailun kohteeksi otetaan muutamia IFRS-normiston mukaisia esimerkkitaseita. Ensimmäinen vertailtava tase poimitaan Yritystutkimusneuvottelukunta ry:n vuonna 2006 julkaistusta dokumentista ”IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet” (Yritystutkimusneuvottelukunta ry., 2006). Jotta vertailuun saataisiin myös kansainvälistä näkökulmaa ja tuoreempaa materiaalia, toinen vertailutase poimitaan PricewaterhouseCoopersin vuonna 2018 julkaisemasta dokumentista ”Illustrative IFRS consolidated financial statements for 2018 year ends” (PricewaterhouseCoopers, 2018). Kolmas ja viimeinen vertailutase poimitaan IFRS-tilinpäätösmalli 2012. -kirjasta (*IFRS-tilinpäätösmalli 2012.2012*). Näitä vertailutaseita verrataan siis suomalaisen kirjanpitoasetuksen esittämään taseen peruskaavaan vertailun yksinkertaistamiseksi.

Vertailun helpottamiseksi ja löytyneiden erojen korostamiseksi neljäs kappale jakaantuu kolmeen alakappaleeseen. Ensimmäisessä alakappaleessa esitellään samanlaiset ja samankaltaiset oman pääoman erät, toisessa toisistaan eroavat erät ja kolmannessa erät, joita vain toisen normiston mukainen oma pääoma sisältää.

4.1 Samanlaiset ja samankaltaiset oman pääoman erät

Osakepääoman esittäminen IFRS-normiston mukaisessa tilinpäätösmallissa ei poikkea suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisesta taseen peruskaavasta. Kaikissa tarkastelluissa IFRS-standardien mukaisissa esimerkkitaseissa osakepääoma esitetään oman pääoman ensimmäisenä eränä, kuten myöskin suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaisesti. Mikäli taseen peruskaavasta poiketaan, on toki mahdollista, että suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisessa, yksityisen osakeyhtiön taseessa, ei ole osakepääomaa ollenkaan nykyisen osakeyhtiölain mukaisesti.

Ylikurssirahasto esiintyy jokaisessa esimerkkitasessa, kahdessa näistä osakepääoman jälkeen omana eränä ja yhdessä yhdistettynä osakepääoman kanssa. PwC:n esimerkkitasessa mainittu ”share premium” on siis suomalaisittain tulkittavissa ylikurssirahaston vastineeksi (KHT-yhdistys, 2011). Suomalaisen kirjanpito- ja tilinpäätösnormiston mukaan ylikurssirahastoa ei enää voi perustaa, mutta näitä rahastoja voi vanhan osakeyhtiölain mukaan perustettuna olla olemassa edelleen. Ylikurssirahasto esiintyy myös kirjanpitoasetuksen esittämässä taseen peruskaavassa, vaikka se onkin vanhan osakeyhtiölain peruja. Joka tapauksessa kyseinen erä molempien normistojen mukaisissa taseissa on täysin sama tai hyvin samankaltainen, niin nimeltään kuin sisällöltään.

Kertyneet voittovarot on myös yksi eristä, joka esiintyy sekä suomalaisessa että IFRS-standardien mukaisessa tilinpäätöksessä. PwC:n englanninkielisessä esimerkkitasessa kertyneitä voittovaroja vastaa erä ”retained earnings” (KHT-yhdistys, 2011). Kummankin normiston mukaan erä on esitetty oman pääoman loppupäässä, IFRS-esimerkkitaseiden mukaan viimeisenä oman pääoman eränä ja suomalaisen normiston mukaan toiseksi viimeisenä oman pääoman eränä. Suomalaisen tilinpäätöksen sisältämä tilikauden voitto -erä on IFRS-standardien mukaan sisällytetty kertyneisiin voittovaroihin, mutta muuten kyseinen erä on sisällöltään samanlainen tai sen esittäminen ei eroa suomalaisesta tilinpäätöskäytännöstä merkittävästi. (Yritystutkimusneuvottelukunta ry., 2006).

4.2 Toisistaan eroavat oman pääoman erät

IFRS-standardit mahdollistavat erilaisten rahastojen esittämisen oman pääoman osana. Sitä mukaa kun rahastoja luodaan taseeseen, on niiden käyttötarkoitus ja luonne myös esitettävä osana tilinpäätöstä. Esimerkkitaseita tarkastellessa aikaisemmin käsitellyn ylikurssirahaston lisäksi taseissa esiintyvät sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, arvomuutosrahasto/uudelleenarvostusrahasto sekä muut rahastot. Näistä sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ja muut rahastot eivät eroa juurikaan suomalaisen kirjanpitokäytännön mukaisen taseen oman pääoman vastaavista eristä. Yhdessä esimerkkitasessa mainittu arvomuutosrahasto tai uudelleenarvostusrahasto kuitenkin eroaa suomalaisen kirjanpitokäytännön tuntemista erinäisistä oman pääoman rahastoista.

Uudelleenarvostusrahasto eli revaluation reserve on IFRS-standardien mukainen aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden uudelleenarvostamiseen liittyvä rahasto. Uudelleenarvostusrahastoon voidaan siis kirjata aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen mahdollinen alkuperäisen hankintamenon ja uuden arvon välinen erotus. Alkuperäinen hankintameno kuitenkin määrittää, kirjataanko arvon muutos taseeseen vai tuloslaskelmaan. Jos käyttöomaisuushyödykkeen arvo vaihtelee alkuperäistä poistoilla oikaistua hankintamenoa korkeammalla, arvon muutokset kirjataan uudelleenarvostusrahastoon. Mikäli arvo vaihtelee alkuperäisen poistoilla oikaistua hankintamenoa alempana, arvonmuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelmaan. Mahdollisen arvonnousun realisoituessa uudelleenarvostusrahasto voidaan siirtää suoraan kertyneisiin voittovaroihin. (Yritystutkimusneuvottelukunta ry., 2006.)

Suomalainen tilinpäätösnormisto ja -käytäntö ei tunne uudelleenarvostusrahastoa vastaavaa rahastomallia. Arvonkorotusrahaston tai käyvän arvon rahaston toimintaperiaatteet ovat ehkä samantyyppiset, mutta Suomen lainsäädäntö ja asetukset rajaavat arvonkorotusten ja käyvän arvon määrittelyn kohteet hyvin tarkasti. Aineellisena käyttöomaisuushyödykkeenä voidaan pitää esimerkiksi koneita ja kalustoa, joiden arvon muutoksen kirjaamista taseen omaan pääomaan suomalainen tilinpäätöskäytäntö ei tunnista.

4.3 Täysin uudet erät

IFRS-standardien mukaiset esimerkkitaset esittivät myös joitakin eriä ja väliotsikoita, joita suomalaisen kirjanpitoasetuksen tasekaavassa ei esiinny ollenkaan tai esiintyy muualla, kuin omassa pääomassa. Tällaisia oman pääoman eriä tai väliotsikoita olivat emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma, vähemmistön osuus, omat osakkeet, muuntoerot ja oman pääoman ehtoinen laina.

IAS 1 -standardin mukaisesti yrityksen on esitettävä taseessaan emoyhteisön omistajille kuuluva pääoma eriteltynä. Siksi jokaisessa esimerkkitasessa oma pääoma on jaettu emoyrityksen omistajille kuuluvaan sekä määräysvallattomaan osaan. Jaottelu ei siis muuta taseen oman pääoman kokonaissummaa vaan esittää sen kahtena eri osana, jotta on selkeästi ilmaistu, mikä osa omasta pääomasta kuuluu esimerkiksi

tytäryhtiön määräysvallattomille osakkeenomistajille. Suomalaisessa tasekaavassa tällaista väliotsikointia tai oman pääoman jaottelua ei tunneta. Tästä syystä IFRS-standardien mukaisessa taseessa esiintyvät väliotsikot tai erilliset erät voivat vaikuttaa oudoilta.

IFRS-tilinpäätöskäytännön tapa käsitellä yrityksen omia osakkeita eroaa merkittävästi suomalaisesta tavasta. Siinä missä suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaan yrityksen hallussa olevat omat osakkeet esitetään taseen vastaavissa varoina, IFRS-taseessa ne esitetään omassa pääomassa. Yrityksen hankkiessa takaisin oman pääoman ehtoisia instrumentteja on instrumenttien arvo vähennettävä omasta pääomasta. Omien oman pääoman instrumenttien ostaminen tai myyminen ei tuota yritykselle voittoa tai tappiota, vaan kyseessä on siirto oman pääoman ehtoisten instrumenttien haltijoiden välillä. (Anttila ym., 2009.)

Muuntoerot on myös yksi IFRS-tilinpäätöksessä mahdollisesti esiintyvä erä, jota suomalaisen tasekaavan oma pääoma ei tunnista. Tässä erässä on kyse IAS 21 -standardin soveltamisesta, joka määrittää ulkomaan valuutan määräisten liiketoimien kirjanpitokäsittelyä sekä ulkomaisten yksikköjen tulosta ja taloudellista asemaa koskevien lukujen yhdistelemistä konsernitilinpäätökseen. Yritys voi harjoittaa ulkomaista toimintaa kahdella eri tavalla. Yrityksellä voi olla ulkomaan valuutan määräisiä liiketoimia tai sillä voi olla esimerkiksi ulkomaisia tytäryrityksiä, osakkuusyrityksiä, yhteisyrityksiä ja sivuliikkeitä. IAS 21 esittää, kuinka ulkomaan valuutan määräiset liiketoimet ja ulkomaalaiset yksiköt sisällytetään tilinpäätökseen. IAS 21:n soveltamisen keskeinen käsite on toimintavaluutta. Yrityksellä on toimintavaluutta, jonka mukaan se arvostaa varat, velat, tuotot sekä kulut. Esittämisvaluutta taas on valuutta, jossa tilinpäätöksen sisältämä informaatio esitetään. IFRS-standardien mukaan yritys saa esittää tilinpäätöksensä missä tahansa valuutassa. Konsernin sisäisten yritysten eri toimintavaluutoissa laaditut tilinpäätöstiedot on konsernitilinpäätöstä laadittaessa muunnettava esittämisvaluuttaan, joka aiheuttaa omassa pääomassa mahdollisesti esiintyvän muuntoerot -erän. (Anttila ym., 2009.)

IFRS-normiston mukaan lainat, jotka ovat selkeästi oman pääoman ehtoisia, on esitettävä taseen omassa pääomassa. IAS 32:ssa on määritelty selkeästi ehdot, jotka täyttäessään rahoitusinstrumentti on oman pääoman ehtoinen ja mikäli jokin ehdoista

ei täyty, se on vieraan pääoman ehtoinen instrumentti. Tämä aiheuttaa sen, että IFRS-standardeja noudattaessa pääomalainat kirjataan taseen omaan pääomaan eikä vieraaseen pääomaan, mikäli ne täyttävät oman pääoman ehdot. Myös esimerkiksi hybridilainan käsittely riippuu myös näistä ehdoista. Hybridilainat voidaankin usein IFRS-standardien mukaan sisällyttää taseen omaan pääomaan. (Anttila ym., 2009.) Suomalaisen taseen peruskaavasta ei löydy pääomalainoille soveltuvaa kohtaa ja aikaisemmin ne onkin kirjattu aina poikkeuksetta vieraaseen pääomaan. Kirjanpitolaki kuitenkin muuttui vuoden 2016 alussa juuri pääomalainoja koskien. Nykyisen lain mukaan sellainen pääomalaina voidaan esittää taseen omassa pääomassa erillisenä eränään, jota osakeyhtiö pitää ehdoiltaan oman pääoman luonteisena. Edellytyksenä on kuitenkin se, että pääomalainan on vastattava IFRS-standardien mukaan omaan pääomaan luettavan arvopaperin edellytyksiä. Muussa tapauksessa laina on merkittävä vieraaseen pääomaan. (KPL 5:5c.) Lain muuttuminen on loistava esimerkki kansainvälisten ja kansallisten tilinpäätöskäytäntöjen yhdentymisestä.

5 YHTEENVETO

Tässä tutkielmassa on käyty lyhyesti läpi kansainvälistä tilinpäätösnormistoa, suomalaista kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöä sekä näiden kahden eroavaisuuksia taseen oman pääoman esittämisen osalta. Edellä mainittuja asioita on pyritty selittämään joustavasti ja johdonmukaisesti erilaisia lähteitä hyödyntäen. Tutkielman päätarkoituksena oli kuitenkin tutkia IFRS-normiston mukaisen taseen ja suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaisen taseen eroavaisuuksia oman pääoman esittämisessä. Suora vertailu osoittautui hieman haasteelliseksi, mutta tuloksia saatiin silti useita.

Tutkielman varsinaisista tuloksista eli suorista eroavaisuuksista ensimmäiseksi esille nostetaan IFRS-normiston tasekaavan puute. Tämä ei suoranaisesti liity oman pääoman esittämiseen, mutta on välillisesti yksi syistä, joka luo eroavaisuuksia kahden eri normiston mukaisen oman pääoman esittämiseen. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien noudattaminen vaatii vain tiettyjen vähimmäiserien esittämisen taseessa, kun taas suomalainen tilinpäätöskäytäntö vaatii normaalisti kirjanpitoasetuksen tasekaavan noudattamista. Tästä syystä eri IFRS-taseiden oman pääoman erät voivat erota toisistaan merkittävästi. Esimerkiksi tässä yhdenkään tämän tutkielman esimerkkitaseen oma pääoma ei ole täydellinen kopio toisestaan.

IFRS-standardiston taloudellisen aseman esittämiseen liittyvät vaatimukset siis mahdollistavat eroavaisuudet, joita tässä tutkielmassa IFRS-esimerkkitaseita ja suomalaisen kirjanpitoasetuksen tasekaavaa vertailemalla on nostettu esille. Eroavaisuuksien lisäksi kuitenkin muutamia samankaltaisuuksiakin löytyy, mutta niiden analysointiin ei tässä tutkielmassa juuri keskitytä.

Oman pääoman eristä suomalaiseen tasekaavaan verrattuna selkeästi eroavia eriä tai väliotsikoita olivat uudelleenarvostusrahasto tai arvomuutosrahasto, emoyritysten omistajille kuuluva oma pääoma, vähemmistön osuus, omat osakkeet, muuntoerot ja oman pääoman ehtoinen laina. Suorassa vertailussa havaittiin, että suomalaisen kirjanpitoasetuksen mukainen taseen peruskaava ei sisällä tämän tyyppisiä eriä tai väliotsikoita. Nämä erät siis kertovat eroista kahden eri tilinpäätöskäytännön välillä, kun keskitytään pelkästään oman pääoman esittämiseen. Erojen syntymiseen vaikuttavia tekijöitä on pyritty lyhyesti avaamaan niiden käsittelyn kohdalla, jotta

tutkielman lukijalle jäisi konkreettinen kuva eroavaisuudesta sekä esittämisen että sisällön kohdalla.

Tutkielman tekemiseen ei kuulunut juurikaan varsinaisia rajoitteita. Yhtenä mainittavana seikkana on kuitenkin IFRS-normiston tasekaava ja sen puuttuminen. Tämä ei ollut rajoite vaan pikemminkin haaste, sillä tutkielman ajatuksena oli verrata suoria tasekaavoja keskenään toisiinsa. Tasekaavan puuttuminen sivuutettiin tutkielmassa pienellä otannalla esimerkkitaseita, joita verrattiin suomalaisen perustasekaavaan. Tämän avulla tutkielmassa saatiin esille tuloksia pienelläkin otannalla.

IFRS-standardisto ja sen käytännöt tarjoavat lukemattomia jatkotutkimusvaihtoehtoja. Alkuperäisenä ajatuksenani oli perehtyä johonkin yksittäiseen standardiin ja sen vaikutuksiin. Varsinaisia standardeja on useita, joten niissä on runsaasti potentiaalia jatkotutkimukselle. Koska IFRS-taseen muodostuminen tapahtuu eri periaatteiden ja vaatimusten pohjalta kuin suomalaisen taseen muodostuminen, myös muiden taseerien vertailu tarjoaa vaihtoehtoja jatkotutkimukselle. Taseen lisäksi myös tuloslaskelman eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia voisi mahdollisesti tutkia.

5 LÄHTEET

- Aharony, J., Barniv, R., & Falk, H. (2010). The impact of mandatory IFRS adoption on equity valuation of accounting numbers for security investors in the EU. *European Accounting Review*, 19(3), 535-578.
- Anttila, R., Halonen, J., Jalkanen-Steiner, J., Kempainen, O., Kärpänen, M., Nurmo, P., . . . Tuomala, M. (2009). *IFRS - käytännön käsikirja* (2. uudistettu painos). Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., Young, D., & Zhuang, Z. (2014). Relevance of differences between net income based on IFRS and domestic standards for european firms. *Journal of Business Finance & Accounting*, 41(3-4), 297-327.
- Haaramo, V., Palmuaro, S., & Peill, E. (2005). *IFRS-raportointi*. Helsinki; Helsinki; Helsinki: WSOYpro; Sanoma Pro; Talentum.
- IFRS Foundation. (2017). <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/#about-us>.
- IFRS-tilinpäätösmalli 2012*. (2012). Helsinki : KHT-Media.
- Ihantola, E., & Leppänen, P. (2018). *Yrityksen kirjanpito : Liiketapahtumista tilinpäätökseen* (4. laitos, 1. painos). Helsinki: Gaudeamus.
- James, M. L. (2011). Integrating international financial reporting standards into the accounting curriculum: Strategies, benefits and challenges. *Academy of Educational Leadership Journal*, 15, 127.
- Kallunki, J., Lantto, A., & Sahlström, P. (2008). *Tilinpäätösanalyysi IFRS-maailmassa*. Helsinki: Talentum.
- KHT-yhdistys. (2011). *IFRS- ja ISA-termistö : Kansainvälisten tilinpäätös- ja tilintarkastusstandardien keskeinen termistö : Englanti-suomi-englanti* ([3. päivitetty ja täyd. p.] ed.). Helsinki: KHT-Media.
- Leppiniemi, J., & Kaisanlahti, T. (2018). *Tilinpäätäjän käsikirja* (4., uudistettu painos). Helsinki: Alma Talent.
- Leppiniemi, J., Leppiniemi, R., & Kaisanlahti, T. (2000). *Oikeat ja riittävät kirjaukset*. Helsinki; Helsinki; Helsinki: WSOYpro; Sanoma Pro; Talentum.
- Lindfors, H. (2011). *Kirjanpito käytännönläheisesti* (5. uud. p. ed.). Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.
- Paglietti, P. (2010). Earnings management, timely loss recognition and value relevance in europe following the IFRS mandatory adoption: Evidence from italian listed companies. *Economia Aziendale Online*, 1(4), 97-117.

PricewaterhouseCoopers, L. (2018). *Illustrative IFRS consolidated financial statements for 2018 year ends.* ().PricewaterhouseCoopers LLP. <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/pwc-illustrative-ifrs-consolidated-financial-statements-2018-year-end.pdf>

Tóth, K., & Darabos, É. (2016). The growing importance of international financial reporting standards. *Annals of Faculty of Economics*, 1(1), 834-840.

Yritystutkimus (yhdistys), Heikinmatti, K., Jahkonen, E., Kanervisto, M., Kekki, S., Marjomaa, J., . . . Toivio, A. (2017). *Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi* (10., korjattu laitos ed.). Helsinki: Gaudeamus.

Yritystutkimusneuvottelukunta ry. (2006). *IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet.* (). Helsinki: Yritystutkimusneuvottelukunta ry. <http://yritystutkimusry.fi/wp-content/uploads/2014/02/julkaisuIFRS08062006.pdf>

Eduskunnan vastaus EV 206/2018 vp — HE 238/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimuksen poistamista koskevaksi lainsäädännöksi, HE 238/2018 vp

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Kirjanpitolautakunnan lausunto 2016/1961

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624